

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (kinevezések; m. gazdas. egyes.; kom. földrengés; Veszprém megye polit. tekintetben; primáshgnek a' nevelés ügyében érsekmezei papságához intézett pásztori levele; erdélyi követválasztások, szombathelyi hírek, szabad kutyalopás hazánkban; egri hírek; iskolai próbatét Pozsonyban; légköeső Ivánban; 'sa.t.) Spanyolország (részletek a' barcelonai mozgalomról; Espartero fölszólítása; r'észletek a' madridi zavargásról; valenciai és barcelonai forrongás; 'sa.t.) Anglia (Ellenborough indiai főkörmányzó; udvari hírek; 'sa.t.) Franciaország (nehézségek a' belga kereskedési szerződés ügyében; lapvélemény a' legújabb spanyol zavargásról; 'sa.t.) Külföldi elegyhir. Gabonaár. —

Magyarország és Erdély.

Ő es. 's ap. kir. Fels. Almásy Dienes grófot, a' cs. kir. közönséges udvari Kamra tiszteletbeli fogalmazóját, a' m. kir. udv. Kamra tiszteletbeli titoknokává nevezni, a' mármarosai kir. kamarai igazgatóságánál az ülnökök eddigi számát meghagyván, első ülnöki hivatait — az ottani többi ülnök melléjárásáért (253 fr. 20 kr. látartási költségen, 3 mázsa són, 54 pozsonyi mérő zab 's kész szálláson) kívül — 1200 for. évpénzzel ellátva és „kir. tanácsos” czímmel felruházva méltóztatott legkegy. alapítani —

Ő es. 's ap. kir. fős. Inkey Eduárd, Miklós ezred huszárcapitányt, és Festetics György gr., Windischgraetz hg ezred huszár kapitányt, cs. kamarásokká méltóztatott nevezni. —

A' nm. m. k. u. Kamra Schmuizer Józsefet selmeczi szersáfári ellenőr-ködő tisztirra alkalmazá. —

A' magyar gazdasági egyesület f. é. nov. 11én délelőtti 10 órakor a' n. Casinóban nagygyűlést, az ezt megelőző napokon pedig ugyanott választott-sági és szakosztályi üléseket tartand, melyekre az illető t. cz. tagok szives megjelenése kéretik ezennel is. A' gazdasági Tudósítások ez idei 3dik, sor szerint XVII dik füzeté a' sajtót elhagyá: tárgyai köv.: *Ertekezések*: 1) Honi kecske (Richter Adolf Fridrik) 2.) Az üres urbéri telkek (Tóth József) 3.) Mértani gazdaság (folytatva György Zsigmonditól) 4.) Javaslat a' honi gazd. fiókegyesületekhez, jelesen a' szathmármegyeihez intézve (Szendrey Ignác) 5) A' sz. balácsi gyümölcsfák rendszeres leírása (folytatva Skublács Károlytól) 6.) A' szántóföld legközelebbi 's egyszerűsödés legfontosb létrészei természet-és vegytani tekintetben (Kun Tamás) 7.) Rét és legelőjavítás (F. Farkas Ferenc) 8.) A' gabona- üszögről, anya- rozsról, kalász- szipolyról és zsiszokról. (Zsarolányi Márton Ferenc.) *Értesítő*. Hivatalos 1.) Küldöttségi munkálatok a' honi gazdasági fiók-egyesületek ügyében. 2) Választottsági ülés. 3.) 4.) Szakosztályi munkálatok. 5.) 6.) Honi cukorgyárak: a) gácsi (gr. Forgách Antal) b) csesényi (Sibrik Bálint) 7.) A' nagy - surányi angol - amerikai műmalmok (Cz.) 8.) Állatteny. - szakosztály ülése. 9.) Állatmutatás. 10.) Nagygyűlés eredményei. — A' *mezei naptár* jövő 1842dik évi kiadását illetőleg jelentetik, mikép ennek több mint $\frac{3}{4}$ része már elkelt; kik tehát azt magoknak vagy megbízók részire megszerezni ohajtják, ne terheltesse nek szándékuk felől alulírtat a' közeledő pesti vásárig bérmentes levél által tudósítani; különben sajnálni fogja, ha a' még fenmaradt példányok elkele után a' t. hazafiak ohajtása teljesületlen maradand. Pest oct. 14. Kaeskovics Lajos egyes. titoknok. —

Komárom, öszhő' 25kén. Sietek önt egy rémletes tüneményről tudósítani, melyre tegnap városunk egész népe megreszkettet. Délután 1 óra és 10 perczkor mintegy két percznyi, de olly erős földrengés rázta meg városunkat. hogy fölrepedezett mészlapok és több helyen leomlott vakolatok boríták el a' szobákat. Néhány kémény és tüzfal összeomlott, 's a' megyeház' kőfaragványu czimere a' homlokzatról lehullva szerteúzótt; 's igen kevés ház van, melynek vakolatai 's mészlapjai meg nem hasadoztak volna elannyira, hogy igen sok szoba' festvényei teljesen használhatatlanokká lőnek. A' lakosság egész nap folytonos nyugtalanság - 's félelemben volt, hogy e' jelenet, millyenre csak 1822dik év-ből emlékeznek — ismét 's tán az éj' leple 's tehetlen zsidbadása közt ujland meg. Tapasztalám, mikép olly megragadó istenszerűség volt e' jelenetben kifejezve, mintha e' földet, mellyen úgy is annyira önkény, és bűn fészke van, istenkarok rázták volna meg az emlékeztetés nagy jeléül. Szokatlan és esodálatos volt még, hogy e' földrengés iszonyu szél kíséretében érkezett, holott a' tapasztalás illy esetben mindig ellenkezőt bizonyíta. Eddigelé még több nem történt. 99.

Kolozsvár: Az országgyűlési előkészületek szorgalommal folynak. Néhány megye és sz. kir. város követeit már megválasztotta 's utasítványal látta el. Örömmel mondhatjuk, hogy az eddigelé választott követeiktől honunk csak jót várhat, 's az utasítványok szelleme sokat ígérő. Hazánkban jelenleg három főpárt van: maradási, sérelmi és haladási. Az elsőhöz számíthatók mindazok, kik a' korszerű haladásoknak különböző, gyakran ellenkező okokból ellenzői. Ezek száma gyűlésinkben nagyon kevés, de otthon annál több. Ez részint örvendezett előjel, mert azt mutatja, hogy az értelmesek, kik közhelyeken föl merik szavokat 's arczokat emelni, átlatták, hogy hazánk jelen alkotványa hasonlít egy roskadozott régi épülethez, melly hajdan igen kényelmes volt, de az idő annyira megrongálta, miszerint javítás nélkül nemesak a' vihar ellen nem elég alkalmas védeni, hanem könnyen összeomlással 's romjai közé temetéssel fenyeget; azonban méltán ohajtandó, hogy azon világosság, mellyet ez értelmesek magányos szorgalommal szereztek, mind nagyobb növekedést kapjon a' nép közt is, mert a' javítások mindaddig, míg a' nemzet nagy tömegében nem vernek gyökeret, csak kevés hasznu erőfeszítések. A' második párt átlatta, hogy a' ház már jelenleg is kényelmetlen, jövőre nézve pedig épen szomorú kinézést ígér, azért a' javítást akarja, de elégnék tartaná a' kifoltozást, még azt is úgy, hogy szálljunk perbe azokkal, kik gyanunk szerint a' megrongálást tették, 's nyert perünk után velök magokkal csináltassuk meg. Ez magyar természetünk-höz igen illő számítás, csak az a' kár, hogy a' per hosszas, az idő pedig nem vár; 's téli időben, ha perünk legigazságosabb lenne is, sok didergést kellene

kiállanunk, 's még akkor is, ki tudja mit nyernénk; mert mint épen törvénykönyvünkben meg vagyunk írva: „a' per kimenetele bizonytalan.” Átlatták ezt magok a' sérelmi párt emberei is, azért zászlójokon változtatni akarnak 's rá „haladjunk” ot írni; szerintök azonban országgyűlés csak előkészületi gyűlés lenne 's talán évek, ha nem évtizedek, után foghatnának a' munkához. A' 3dik párt hivi melegen érzik azon sebeket, mellyekért az előbbiek panaszkodnak 's hazafias egyetértéssel folyamodnak enyhítésért a' közorvoshoz, de egyszerűsödés magok munkához akarnak kezdeni, mert tudják, hogy az idő aranyánál becsesb 's a' mi lehet ma, talán nem lehet holnap. Ezeknek eszökbe jut, hogy kevés idő alatt szomszédjok háza is illy gyalró állapotban volt, 's látják hogy most egészen megújult és szomszédjok, ha még egészen nem állott is lábra, de már is hozzájuk képest sorsa irigylendő, ök tehát azon utat akarják követni, mellyet szomszédjok, a' hosszas és siker nélküli pörlekedés félretételével választott. Ezek fő elve, hogy mivel hazánk földmívelési ország, legelőbb a' földmívelést szabadítsák meg bilincseitől. Ezt leginkább hiszik elérhetőnek czélszerű urbér által, mellyet még e' gyűlés alatt ohajtanának létesíteni, 's melly szomszédjoknak olly jól sült el, hogy annak 's a' vele szoros kapcsolatban álló javításoknak létesítése által a' földbirtok bece ötszörte nagyobbra szökkent. Ezek az ország sok méltányos követelésit szintén egész lélekkel pártolandják, de mivel mindennek lelke a' jól rendezés, ohajtanák, hogy a' haladási kérdések közül csak az adó jöjön az urbérrel feltétező kapcsolatba, mert az adó rendszerezése előtt az urbéri öszszeírás tönkre juttatná adózóinkat. V. U.

Háromszék követeivé b. Apor Józsefet és Bartha Károlyt, kik mult két országgyűlésen is képviselték, Kolozs város pedig Topler Antal és Méhesi Ján. tanácsosakat választotta. Udvarhelyszéknek követválasztási közgyűlésén báró Wesselényi Miklós, ki azon ns székeknek 1834ben fényes érdemű 's 1837ben is megválasztott, de az országgyűlésre meg nem jelenhetett követe volt, most újra közegyetértéssel követnek kiáltatott ki, olly határozattal, hogy megbízó levele küldessék kezébe, 's ohajtott megjelenése esetén hitét a' székely nemzeti gyűlésben tegye le; mivel azonban méltán kétkedhetni, hogy a' sok érdemű honfi szomoruan hallott betegsége vagy más körülményei miatt megjelenhessék, ez uttal is, mint 1837ben választassék még két követ, de olly kikötéssel, hogy ha Wesselényi az országgyűlésen megjelenik, akkor ha a' választott két követ közül valamelyik reformatus lesz, az, ellenesetben a' kevesebb szózatot nyerő adja át a' követséget a' tisztelt bárónak 's így ifj. gr. Bethlen János és Szombatfalvi József választott 's eskettetett föl követnek; Felsőfehérben: Bethlen Gábor gr. és Horvát János; Fogaras- vidékén: Teleki László gr. és Boér György; Kővár vidékén: Hoszszu László és Katona Miklós; Csikszékben: Bialis Ferenc és Miklós Mihály; Kézdi- vásárhelyen: Kovács Dániel és Szotyori Sámuel.

A' helvét vallásu tiszántuli egyházkerület 497 szavazattal választotta meg superintendensévé szoboszlai Pap István urat a' bold. Budai Ezsaiás helyére 's az így megürült egyházi jegyzőség Karap Sándor váltótörvényszéki ülnök kezébe jutott. —

Eger oct. 12kén: Sok érdemű Ivánszky nyugalmaztatása után Makáry György h. ü. több rendű költeményei által szépirodalmunk mezején isméretes hazánki nevezetett ki az illető felsőség által magyar nyelv 's irodalmi tanítóvá az egri lyceumban f. iskolai év kezdetén. Születünk a' jégtil meg nem csapott vagy az esőzések miatt rohadásnak nem indult hegyeken a' középszerűségeen tul jobbaeskan fizetett valamivel jelesb hegyeinken, millyen az Eged, Sikhegy 'sa.t. Félig töppedt szőlő jócskán mutatkozott ugyan, de valódi aszu, minő p. o. az 1827ki, nem volt, sőt még ollyan sem, mint az egy pár év előtti. 'S így tiszta valódi aszubort készíteni alig lehetett. — De a' félig töppedt sok fűrt zamatosb termésű hegyeinken noha tetemesül csökkenté a' közöns. bormennyiséget, annál jobb és szeszesb levet adott 's így a' mennyiség hiányát a' minőség csakugyan pótolja. Csak vásárló lengyel vendégink ne szegényültek volna úgy el, 's csapatonként és gyakran üritgetnék, mint ezelőtt, pinczéinket! De már főleg 1836 óta csak gyéren hullong ide egy kettő 's az is nem száz v. ötven vagy huszanként, hanem csak öt hatonként veddelgi hordainkat. A' pályinka-és serivók szaporodása is fogyasztja főleg tiszaháti vevőinket 's legtöbbnyire talán a' mindenütt elhatalmazott síkföldi szőlőség, holott ennek nyomorult zagyva bort csorgató kövér térein tán jövedelmezőbb lenne buja buzakalásznak lengeni 's lisztus buzájokat zamatos egri vagy más jó hegyi borral fölcserélni. Rendetlenebb szüretidőszakra mi egriek nem emlékezünk, mint az idei volt, mert ez most mintegy sept. 17től oct. 7keig tartott, pedig máskor épen ez időtájban, sőt néha későbbben, szokott megnyitni nálunk a' szüret. De az idén másutt is így volt ez talán országszerte több vagy kevésb különséggel.

(Veszprém megye politikai tekintetben.) Mióta a' nyilvánosság mezején journalistikai vágyunknak tágosb ösvény nyitattott, szüntelen szemünk előtt forog Szemere Bertalannak azon korszerű mondása: hogy a' lelkiösméretes kormány a' nyilvánosságtól soha sem retteghet, mert ugymond, a' statusban a' békeszerető ember több levén azonnal előáll annak védelmére. A' magyar kormány kiegészítő részét 52. sőt fictione juris több testületből álló hatóság municipalis rendszere tevéen, ha ez kellő méltánlylattal gyakoroltatik, szelid kormányunk minden intézkedésünket helyeselve annak épségbeni föntartására se-

gédkezeket is nyújt, 's ha néha belé avatkozott is, az attól lényeges eltávozás 's a közügynek személyes érdekek miatti fölládozása okozta. Ha tehát valaki egyes megyét sért, véleményünk szerint közvetve a kormányt sérti, 's annak lehető védelmére minden jó megyei köteles kikelni. Veszprémmegye, mellynek jelen rendszerénél fogva korszaki országos utasításai 's egyéb beligazgatási szelleme bármely megyének sem válnék szégyenére, némely időkori hatalmas, megyei bürocratiáknak tulnyomósága vesztett ügyvivőji által elsőben is gyűléseken támadtatván meg, minthogy itt célt nem értek, elég szerénytelenek voltak annak politikai eljárását a nyilvánosság mezején idő előtt megróni, sőt vakmerősödtek arról is vádolni, hogy tavaszhoi kis és tavaszutói közgyűléseiben a névtelen íróra az anathemat, „ellenmondhatlanul“ kimondotta; de ha elfogulatlanul akarnának föllépni, el kellene ismerniök hogy e nyilvánosság eszméje épen ezalkalommal talált leghűbb pártoltatásra. Vajha ezen — megyénket tekintve — szomorú emlékű uralkodók korszakában a mostani nyilvánosságot felényire élvezhettük volna, elhihetik a jó urak, hogy a még most is vékony fátyollal fődött cselszövények egészen más fordulatot nyertek volna. Ezeknél fogva egyedül a tiszta igazság szeretetétől vezéreltetve, kötelességünknek tartjuk megyénk beligazgatásával az olvasó nagy közönséget megismertetni, lássa t. i. a' haza, hogy Veszprémmegye rendszerét tekintve bármely honival is mérkezhetik. Mielőtt azonban beligazgatása egyes ágait elősoroznók, szükségesnek tartjuk az egésznek szerkezetét kivonatban előtűntetni. Veszprémmegye jöllehet nemessége számára nézve az első közül való, 2dik osztályzatú, 4 járásában 4 fő, és 5 alszabíró közvetlen kormánya alatt ezek egyenkint véve a maguk vidékében egymástól függetlenek nemcsak törvényes, de politikai tekintetben is, ezek általjában minden rendszeres választmányok, 's illetőleg küldöttségnek nemes kötelességöknél fogva is rendes tagjai lévén az évnegyedenkint tartatni szokott közgyűléseken, mellyek emlékeztetőknél is hivatnak, minden kiküldetésökrül illetőleg hivatalos jelentést tenni tartoznak, 's mivel a' kiküldetések lajstroma a' megyei jegyzőkönyvből időszak és pontonkint jelöltetik ki, a' közgyűléseken okvetlen jelen lenni köteles tisztviselő az eljárásról szoros számadást el nem kerülheti. Ezen szoros ellenőrségnek azon üdvös hatását tapasztaljuk, hogy a' különben talán hanyag tisztviselő kötelessége pontos teljesítésére mintegy erkölcsileg kényszerítettvén, a' közigazgatás láncszemei soha meg nem szakadnak. De lássuk már most ezen beligazgatásnak egyes ágait: és pedig 1) A' népnevelést. Errenézve vidékenkint egy állandó választmány levén kinevezve, az illető lelkész közbejöttével időszakonkint minden iskolát megvizsgál, az e' tárgyban adott megyei utasításnál fogva azoknak mind anyagi mind szellemi állapotjával a' középponti választmányok kimerítő jelentést teszen, melly az illető jelentéseket annak idejében szoros vizsgálat alá vevén, véleményét a' legközelebbi közgyűlés elibe terjeszti, honnét szükség esetében a' fiók választmányok pótló utasítást nyervén kötelességökké válik, hogy a' jelentésekben fel-födözött hiányokat első vizsgálat alkalmakor az illető község, földesur és közbirtokosság által pótoltatni ügyekezzenek. A' magukat kitüntető mesterek megjutalmaztatására már csekély tökének is lévén, ennek kamatjai azoknak aránylag évenkint kiosztatnak. Ezen köztékinteti eljárásnak rövid idő alatt nagy hatású sikerét tapasztaljuk, az iskolák évenkint csinosulnak, a' tanítók, kiknek kath. egyedei is egy időtül fogva hgrprimásunk, és a' n. káptalan által alapított mesterképező intézetből kerülnek, szinte vetélkedve iparkodnak megfelelni szép de terhes hivatásuknak; a' szülék pedig a' tanítói fizetésre minden esetben köteleztetvén, gyermekeiket rendszeresen járatják iskolába. 2) Az árvák dolgára ügyelő biztosságot: ezek ügyét egy állandó, 's már körülbelül félszázados szinte állandó választmány vezérli. Minden szabírónak szoros kötelessége az árvaságra jutottnak értékét azonnal összeírni, időközi gondviselőt kijelelni, 's eljárását annak idejében bejelenteni, ennek nyomán az érdekelt választmány véleményt készít, 's az árva sorsát a' megye útján közzé teszi. 3) A' himlőoltást tárgyzólag: az illető járásbeli seborvosok a' rendes főorvosok fölügyelése alatt helységeiket időszakonkint bejárva, 's az oltás sikeréről hiteles lajstromot vezetvén, ez egy középponti választmány által fölvétetik, melly a' n. megye útján a' n. H. tanácshoz évenkint fölterjesztetik. 4) Vagyon a' czehek politikai vizsgálására ügyelő választmány is, melly az illető 's az uradalmi hatóság előtt is megfordult törvényküvi ügyeket megvizsgálja, 's véleményét a' n. megye elibe nyújtja, melly azt szükség esetén a' n. H. tanács bővebb megvizsgálása alá terjeszti. 5) Régi idők óta létezik egy állandó gazdálkodó választmányunk is, rendszeresen a' 2dik alispán elnöksége alatt. Ennek köréhez tartozik, minden a' n. megye szükségére tett munka bérét megállapítani, a' megyei szolgálak ruházatát 's a' a' megkivántató írószereket esődület útján kialakítani 's ebbeli eljárását jóváhagyás végett közgyűlés elibe terjeszteni. 6) A' rendszeres adói összeírást: ezt évenkint tartozik minden egyes szabíró segédjével lelkiismeretesen teljesíteni. Ugyanis minden év végével minden egyes helységben megjelenvén, az egész lakosság jelenlétében az adó alá tartozó vagyont összeírja, mellyből summás kivonatu lajstromot készítvén oct. utólján a' számvevői hivatalnak rövid uton átadja, melly annak idejében a' rovatok kulcsa szerint minden helység tartozását általjában kidolgozván, egy des kivetés végett szinte rövid uton az illető szabíróknak megküldi, kik hogy a' már megállapított adómennyiség annál egyenlőbben osztathassék föl, helységenkint az elsőnél szoros összeírást teljesítnek, 's ezen összeírás nyomán az individualis tartozásokat kidolgozzák. 7) Említésre méltónak tartjuk az anyakönyvek évenkinti törvényszerű beszédetést is, mellyek szinte állandó választmány által megvizsgáltatván, ha azokban törvényüli eltérések tapasztaltatnak, kijavításuk rövid uton eszközöltetik, 's így ujjlag fölvetetvén a' n. megye elibe terjesztetnek, mellynek jóváhagyása után rendeltetésök helyére tételnek. Végre utaink helységenkint, a' megkivántató anyagok távolsági arányában lévén fölosztva, minden egyes adózónak állományához képest jó karban tartandó utja ki van jelölve, mellynél, de főképp murva v. porondus megyei helyzetünknel fogva utaink meglehetősen karban vannak, még jobb állapotban lehetendők, ha a' Veszprémből Devecser és Pápa felé vezető he-

gyes utak ormai évenkint csak egy részben is lehuzatnának, de ezen óriási munkának célba veendését egyedül azon korszaktól várhatjuk, midőn ezen nagy teher viselésiben a' különben jó uton járnai szerető kiváltságos közönség is osztozni fog. Csupán egy neme van megyei kormányunknak, mellyel mindeddig köléken nem barátkozhattunk meg, 's jöllehet időkori helyzetünknel fogva egy kisé avatottaknak hiszszük magunkat, előttünk nagy részben mind e' mai napig titok maradt; — 's ez az ugy nevezett biztosi hivatal. Ezen emberek némelyike ha csak távolról érintetik is a' köz életben, elég bátor szemünkbe mondani, hogy a' dologhoz nem értünk, pedig annyi fogalmunk csakugyan van ezen hivatalról, hogy 100 for. évi fizetésből nem lehet lábra kapni, azt is értjük minden mystificatio mellett, hogy a' szegény adózó helység inkább borjut hoz ajándéka, mintsem téli időben, legjárhatatlanabb utakon 7—8 mérföldnyire szénát 's zabot szállítson; vagy legalább készpénzen váltja meg ezen tartozását, mellyen biztos uram majd szénakaszálaskor olcsóbban pótlandja ezen szintett hiányt; de még talán többekről is szólhatnánk, 's annak idejében el sem is mulasztandjuk, ez uttal nem akarván az e' tárgyban már célba vett megyei intézkedést megelőzni.

(Primáshgnek a' nevelés ügyében érsek megyei papságához intézett pásztorilevele.) N. tisz. alesperes ur, tisz. plébánosok 's plébániák administratorai, Krisztusban szeretett fiaim! A' lelkipásztorok a' növendék ifjuság minden jobb módóni nevelése előmozdításához járulni annál kötelesebbek, minél bizonyosb, hogy a' jó nevelés egyszersmind a' lelki üdvösség munkálásának legbizonyosb előmozdítója, 's hogy a' polgárok képezésére 's kivételére, tehát a' közstatusra legüdvösebben hat. 'S ez oka, hogy legfelsőbb kir. rendeletek által is a' nevelés 's elemi oktatás közvetlen gondja, felügyelése 's előmozdítása kivált falukon 's kisebb városokban a' lelkipásztorokra, mint helybeli igazgatókra van bízva. Oda kell tehát teljes erővel munkálni, hogy azokat, miket mint a' nép lelkivezérelésére 's a' legfelsőbb bizodalom meghitteinek tennünk kell, Isten segítségével oly derekasan teljesítsük, hogy azokról lelkiismeretünk tanúsága által is biztosítva 's ugyanazokról mások, legalább a' részhajlatlanok, előtt igazolva legyünk. Azért tisztelnék tartám Tisztelendőségteknek, mint helybeli iskolák és mesterek igazgatóinak 's illetőleg felügyelőinek az iskola-ügyet nemcsak leghathatósabban ajánlani, hanem a' fáradozás jobb sikereért, 's az erőknél azon célra némi formáság általi egyesítésért a' következők bővebben is szívök-re kötni: 1) A' Tisztelendőségtekre bizott nevelés alapjául és szellemül a' vallásnak 's a' kath. anyaszentegyháztól előadott vallástannak kell szolgálnia. Azon kell tehát lenni, hogy a' vallástannak nemcsak könyvből tanulják meg az ifjak, hanem az hetenkint kétszer az iskolában, a' rá következő vasár- vagy ünnepnapon a' templomban világosan megmagyaráztassék 's fiatal lelkeikbe csepegtetessék, úgy: hogy nemcsak a' hiendők, hanem a' teendőkről is, azaz azon kötelességekről, mellyekkel tartoznak Isten és anyaszentegyház, önmagok, előjárók, általán minden felebarátjaik, a' polgári 's politikai társaság iránt, mellyben élnek 's a' fölséges ur iránt, kinek gondos védelme alatt nyugodt és esőndes életet élveznek, helyes oktatást nyerjenek, miből hajlandóbbakká tétessenek a' bűn mocskától tiszta 's Istennel egybekapcsolat lelket minden kincsnel többre becsülni; a' viszontagságokat, valamint a' vallás Isten akaratjával 's engedelmével bocsáttnak reánk, békével tűrni; mindent, mi által mások vagyomban, jólétben, becsületben sérvet 's kárt szenvedhetnének, szorgosan kerülni; egymást hathatósan segíteni; kölcsönös szeretettel illetni, illedemmel, 's jó akaratallal egymást megelőzni. Hogy továbbá a' tanulók a' vallás ezen igaz ismertetére 's a' jámborság élénk érzetere jobban oktattassanak, a' bibliai történetből is néhány nevezetes esetet, e' kettős célt illetőleg világosan meg kell magyarázni 's a' növekedő ifjuság tanulását végett földadni. Továbbá az iskolások a' szent miseáldozaton minden nap, vasár- és ünnepnapokon pedig a' vecsernyéken és délesti litániában is jelen legyenek, 's minden ajtattosság alatt buzgó könyörgésekkel vagy énekekkel az Isten tiszteletében foglalkodjanak. sőt iskolában is reggel ugyan a' reggeli imádságokat a' sz. Lélek segítségével hívásával, délután pedig csak ez utolsót a' tanulás előtt mondják el; bizonyos időben tanulják meg a' harangszóra elmondandó anyagi üdvözlöt, valamint az étel előtt és után a' minden jók adójához intézendő imádságokat is. Hogy pedig a' könyörgések és énekek, a' mint kell, lelki épülésre szolgáljanak: azok illedelmes és díszes végzésiben minden héten egyszer különösen gyakoroltassanak, azonfölül alkalmas időben az imádságok és énekek értelmére jól megtanítassanak. Továbbá ezeken kívül teljes vigyázat legyen arra, hogy az isteni szolgálaton ajtattosan 's illedelmesen viseljük magokat, 's a' penitencziatartáshoz, oltáriszentséghez, 's ha alkalom lesz, a' bérmláshoz csak helyes előkészülés után ajtattosan járuljanak, 's így az egész vallási tan magokat a' sziveket 's az egész életmódot hasssa meg, 's a' jámbor élet védelméül szolgáló készséggé válják. 2) Hogy pedig az ifjak korán rendszeres életmóddhoz szokjanak, vigyázzanak a' falusi iskolák igazgatói 's felügyelői, hogy azoknak bizonyos idő szabassék ki, mellyben iskolába gyűlnök, onnét templomba 's ismét iskolába mennök, itten tartózkodniök 's innét elköltözniök kell. Szorítottassanak arra is, hogy testőkre kellő gondot fordítsanak, 's a' tisztaságot külsőkép kitüntessék; holmijöket rendben tartsák 's őrizzék, végre minden renyhéséget 's gondatlanságot magoktól távolítsanak. Továbbá ezeknek, ugyszinte mindazoknak, mik az igaz fenytöknek iskolán kívül is föntartására kívántatnak, sikerítésere; nemkülönbön azon durvaságnak, melly egyébként a' beszédben, viseletben 's erkölcsökben könnyen rögzötté lesz, megorvoslására az iskolamestereknek komoly és szüntelen felvigyázása soha nem nélkülözhető, soha sem tágitható; azért annak a' lelkipásztorok ösztönzése által is gyakran kell éberszertetnie. 3) A' keresztyén tudomány és bibliai történeten kívül az olvasásban ugy oktattassanak, hogy a' mit olvasnak, értsék, 's a' mik könnyebben érthetők, azokat többszöri átolasás után magoktól is elmondani tudják. A' helyes szabályok szerinti írásban is ugy gyakoroltassanak, hogy nemcsak tulajdon írásait, hanem másokét is folyvást 's érthetőleg olvasni képesek legyenek. Íráspéldányokul továbbá ne akármí utféli példákat adjanak fel a' mesterek, hanem a' plébános mint helybeli igazgató ítélete szerint, rövid felvős és érthetően kifejezett jeles mondatokat, vagy is a' szent könyvekből vagy böles férfiak irataiból vett állításokat választassanak; néha vegyenek föl példányokul a' gazdaságban, vagy ház-elrendezésben vagy a' társas életben használható rövid szabályokat; 's ne valamennyi iskolás írjon ugyanegyed, hanem minden négy vagy öt növendék más és más, hogy így több mondatot 's több szabályt gyakorla hallván 's emlékeze be fölvevén, élethasználatra nagyobb gyűjtéményt szerezzenek magoknak. 4) Falusi iskolákban a' számvetésből rendszerint ugyanazon első négy munkát terjesztetik elő, mellyek elemieknek neveztetnek, azonban tovább haladni épen nem tilos, sőt ajánlatra méltó: mikor pedig ezek tanítatnak, egyszersmind a' közéletben előforduló practicus példákkal világítottassanak fel, úgy hogy midőn a' növendékek az iskolából kikerülnek, az életben előforduló akármí esetekre könnyen 's hamar alkalmazhassák a' tanultakat: mi hogy annál bizonyosabban megtörténjék, magok a' növendékek gyakoroltas-

sanak abban, hogy egymás közt példákat adjanak fel. 5) Azon kell lenni, hogy az Olvasó-könyvből, mely szép de könnyű 's világos írásmóddal előterjesztett, népszerű, a' növendékekhez mért és hasznos tanítást foglal magában, némely cikkeik magok a' növendékek által világos és értelmes szóval a' többieknek néha felolvastassanak, 's a' fölolvastott cikkeik tartalmát a' növendékek elmondani tartozzanak, hogy így az ájtatos és jó könyveknek otthon is hasznos olvasására vezéreltessenek. 6) Léteznek már az elemi iskolák használatára készített, földírást és Magyarország történetét tárgyazo munkácskák; oda kell tehát a' plébános és plébániai administrator uraknak irányozni fardaságaikat, hogy mik e' munkácskákból minden tekintetben ajánlást érdemelnek, azok az elemi iskolákban, hasznos ismereteknek a' tanuló ifjúságba csepegtetésére, mennyire annak fogékonysága engedi, alkalmas kivonatokban a' tanítás tárgyai közzé fölvetessenek. Némelyben némely általános földabroszok, p. o. a' földgömbé és Európáé, továbbá részletesen a' vármegyékre fölosztott Magyarorszáé a' jobb tanulóknak megmagyaráztassanak, 's imigy a' további haladásnak ezen, bármely csekély segédeszközei addig is, míg a' közgondoskodás nagyobbakról nem szorgoskodik, szorgalmasul használtassanak. 7) Azt sem kell elmulasztani, hogy azon ifjak, kik nagyobb előmenetelt tesznek, némely a' közeletben többször előforduló fogalmazásnak, millyenek a' levelek, nyugtatványok, kötelezvények stb. helyes és csinos fölvetésében gyakoroltassanak. 8) Magától értődik, miszerint az iskolai oktatásban arra kell törekedni, hogy az iskolások minden oktatásbeli tárgyat jól felfogjanak ugyan, 's ugyelkők 's elméjükbe nyomjanak, hogy mindenképpen ne csak pillanatnyilag könnyűkülöztessenek, hanem az élet folytatában is állandó hasznul szolgáljanak, még sem kell egyszersmind szem előlbocsátani, sőt nagy szorgalmat szükséges arra fordítani: hogy a' magyar nyelvben minél nagyobb 's terjedelmesebb előmenetel történjék, 's így a' közbizodalomnak 's a' törvények nyilvános rendeletének viszsonos kész szolgálattal elégtétessék. 9) Teljes szorgalommal azon kell lenni, hogy az iskolázási idő nyárban minél tovább terjedjen, 's a' tanuló vagy szülek e' részbeni lomhasága megtöressék; 's ne hagyassanak kísértetlenül az eszközök, mellyek illy esetekben felsőbb rendeletek utmutatása szerint használtatni parancsoltatnak, hogy így mindnyájak előtt kitessék: miszerint az itt ott talán észrevett iskolába nem járhat az azoknak kell hibául félróni, kik az iskolai oktatást a' mostani rendszerben intézik. 10) Az iskolai növendékek felévi próbatétei mindig nyilvánossággal 's némi ünnepélyi színnel történjenek: határozassék meg jókor azok ideje. kéressenek meg illő tisztelettel megjelenésre a' tanuló szülei, iskolapártfogók és tiszteletbeliek; taníttassanak meg továbbá az iskolások az illy vendégeknek csinos és alkalmazott közzöntesseli elfogadására; sőt ragadtassanak meg buzgón egyéb jó alkalmak is, mellyekben hasonló megszólításokban vagy parbeszédekben gyakoroltathatnak; végre a' jutalmak, ha valahol kiosztás végett vannak, minden részrehajlás nélkül a' legérdemesebbeknek osztogatassanak. 11) Valamint több megyében szokás, hogy a' megyebeli névkönyvben minden plébánia mellett az iskolába járók száma is pontosan kitétetik: szintugy e' megyében is ezután ez szokásba hozatik. E' végre tehát a' plébános urak 's a' plébániai administratorai november folytatában mindkét nembe li iskolázókat, kik az anya- vagy fiók-helyeken iskolába járnak, minden esztendőben pontosan összeírják, 's az illy feljegyzéseket november végeig az alspeser ur által a' helyettesi hivatalnak beadják; ezenkívül a' felévi próbatét végeztével ugyanazon uton a' megyei hivatalnak a' tanulókról olyan tudósítást adjanak, melly első rovatban a' fiúk vagy leányok neveit 's mellékneveit; másodikban korukat; 3dikban a' tanulmányok tárgyait 's az osztályt, mellyet ezekből a' próbatéten nyertek; 4dikben a' szorgalmas vagy tunya iskolajárását pontosan magában foglalja; az 5dik rovat, ha volna, különös észrevételekre hagyassék. 12) Az iskolamesterek iránt a' plébános urak eddigi viszonyai ezután is megmaradván, az e' részben fönlevő rendeletekből, valamint a' tanulmányi főigazgatóságnak, melly amugy is mostan törvény 's legfelsőbb akarat szerint kormányozza a' tanuló intézeteket, befolyásából 's főfelügyeléséből mitsem akarok levonni, sőt inkább annak rendelkezéseit kész hódolattal kívánom mindnyájaktól elfogadtatni. Egyébiránt lesz arra is gond, 's mindenképp iparkodni fogunk, hogy jó és alkalmas falusi mesterek kiképzésükre, illyenek praeparandiája Esztergomban minélelőbb létesüljön. Ha ezek fogantatásában Uraságtok öszintén iparkodni, 's abban állhatatosak maradni fognak, nincs kétség, hogy Isten segítségével bő gyümölcsöt teremtsenek 's honfiainknak jó keresztényekké 's munkás és jámbor polgárokká képeztesék igen sokat tesznek. Oly polgárokat és keresztényeket, és katolikusokat értek, kik mitsem mulasztanak el ugyan azokból, miket mind saját mind a' közjót előmozdítására tenni kell, de minden reményt a' gazdagság 's világi boldogság bizonytalanságában nem helyeznek, hanem hogy megelégtültek 's boldogok legyenek, lelkeikkel magasbra is tudnak emelkedni. Uraságtok imigy gyüvendő érdemeit ha az emberek nem is, elisméri bizonyosan 's megjutalmazza az Isten, kinek áldását mindnyájakra kiárasztatni ohajtva 's püspöki áldásomat szeretetteljesen Uraságtokra adván állandó hajlandósággal vagyok Esztergomban, sept. 9kén 1841. Krisztusban hajlandó 's jóakaró atyjok József s. k. érsek. R. 's N.

(Szabad lopás) Honunkban létezik egy szabad lopás neme, az: kutyalopás *) több városban, leginkább hol iskolák vannak, a' hűség jelképe veszedelemben forog, nincs számukra salua guardia, zsebkendőre fűzetnek, 's ha kivált a' vacatio bejő, urfi, nevelő 's a' esent kutya szép harmoniában mendegelenek ad lares patrios, kedves vizsla csömörfűző vaslapátja alá kerül, heroicus kopót részeges kertész bitangol, sőt a' gögös nobili is lők a' fogoly vendégnek ebéd után kenyérhajlat, ha apportirozni tud. Túlben aprós gyermekekkel egy szobában tartatik: „fiám! vigyáz rá, míg előbbi urát (tulajdonosát, kinek 100 's több pengőforintjába került) elfelejti.“ Illyen nevelés után várhatunk mi tántoríthatatlan erényű polgárokat? tudok főrangú ifjakat, kik iskolai pályájokat kutyalopással baglárózták, idős táblabírákat hallóitam: ez 's amaz kutyát nem akarják eladni, el kell lopatni, 's ezen szilárd jellemben vagyunk mi büszkéek? Sőt ki lopott kutya felől értesítve van, azt a' kárvalottal nem közli „mi közöm hozzá, ugy is csak eb — eb de más tulajdona, néha megfizethetlen 's nagyon kedves, mert mulatsági események 's kalandok részvevő társa, egy simongatás visszabájolja eltűnt napjainkat. Lelkes uri hölgyeknek ledér fluk pajzanságból ellopják sétatárs kedves ebeiket, azért hogy a' garáddal kerített udvarban a' gubanczos Duncsi agyon marja. Folyó év őszelő havában egy fekete szőrű fehér nyakvaralós nagy kan kopóm fényes nappal, valami kóborló gácsországi által ellopott. Abaujmegyében nyomoztattam, de ottan nyoma is eltűnt; imitt amott árulgatta, bizonyon e' honbul ki nem vitetett 's olyan titokban sem tartatik, hogy több ember 's ezek közt irástudó is ne tudna föléle. Lesz e' valaki olly szíves, hogy bár a' tolvajtól megvette (pénzét örömmel viszatéritem) engem ér-

tesíteni ne terhelhetnék? kétkedésre ezen alulirt esemény jogosít. Több év előtt tornamegyei lakos S. két kopómat udvaromból ellopott, Szinnán kármentesítésre leventá hölgyeknek tette lovagi ígéretét, de szavát nem tartván, a' fátyol még is libeg tette fölött. Aprómarha-gyümölcs-tengeri-dinnye st. illy lopás, napi renden van, elcnyészettek az urbéri apró datiák, de kölesönös discretioval polgártársaink nem viseltettek, gyermekeik által ugy lopatnak, mint eddig. Minden atya tudja azon abcei mesét: a' gyerek tüt lopott 's lett belőle utonálló, egy hét nyolcz éves fiu lovat ugy sem lothat, a' többi csekélység, anyja védelmezi a' kis tolvajt két élű soha nem tompuló fegyverével, fácskát a' kis fiunak vagy lánykának kell ügyesen szerezni, hogy rajta ne kapassék, szomszédok sövényéből, mamus adván erkölcsi tanítást 's a' fiu így megnövé, lesz hiteles tanu, János gazda eskütt ember, pálinkás itélőmester, ha néha némely titkot gondosan keblébe zár, activus bíró — aszszonyok, vallás, erkölcs, erény, jó példa, a' paloták fényes csarnokaitól kezdve a' szántóvető sárfészkeig! Gálszécs őszhó 22kén — 1841. Bernát József.

Szombathely, tizedhó 7én. Mult hó 24én szabaditökös püspöki városunk örömmünepét illé haladási buzgalmának, melly az emberiség szükségét pótolni, befolyást alkotni egy szebb jövő érlelésére, szóval a' kor szellemével egyarányu lépteket tartani legszentebb feladatának tartja. A' nélkül, hogy szavaink előszeretettel bélyegét hordanák magukon, bátran elmondhatjuk: Szombathely a' szellemi 's anyagi jólét előmozdításában ha nem is sokat, de csekély erejéhez képest eleget lön; 's hason-értelmileg fog nyilatkozni mindenki, ha tekintetbe véve, miszerint körében 4000 léleknél nem sokkal többet számlál, 's hogy geographiai helyzete, melly lakosinak bő kereset-forrásokat nyitna, nem legszerencsésb: 's még is néhány év alatt olvasó 's gazdasági egyleteket, kisededovót, rajziskolát szemlél benne emelkedni. Csalhatlan jel: hogy szilárd akarat, értelmi felvilágosodás által gyámolítva, a' gyöngye tehetséget is sokra segíti. Ezuttal kisededovó-, 's olvasó-intézet inkról szölok, egyebekről más alkalmal pártatlan figyelemmel kíserve városunk lépteit dicsérőleg, vagy gáncsolólag, mennyire t. i. egyes vélemény érvenyes, de mindig részrehajlatlanul, előszeretetlenül. — Kisededovó-intézetünk mult évi ötödik elsejétől számítva hat évre alapult Battyányi Fülöp hg pártolása alatt, tagjai száma mult évben 142re ment, 's havonkint 20p. krt fizetnek; e' kívül az intézet iskolájába küldendő gyermekeik v. rokonaiktól egyenkint 10 p. krt; szegény gyermekek, valamely tag által a' választmányok ajánlatván, fizetés nélkül vétetnek fel; tehetős szülek azonban, ha csak az egyesület tagjaira nem lesznek, magzataikat annak jótékonyágában bármi fizetés mellett sem részesíthetik. Az intézetbe állhat mindenki, ha magát beállítás idejétől hat évre leköteli. Ennyit alapszabályból. Jelen egylet haszna, üdvös befolyása kisededovóra, mult hó 23án tartott próbatétkor nyilvánult leginkább; midőn — mint fenebb említém — városunk haladási buzgalmának egyik örömmünepét élvezé. A' tanulmányi tárgyak közül, a' vármegyék előszámítása hazánk földabroszán, természet leírása, az ember ismerése érdemelnek leginkább figyelmet; ezeket énekek követék, hon- és erkölcsi tárgyak, végre testgyakorlat. Hallottunk szavalást is, melly azonban kevésbbé volt kielégítő a' magyartalan szókijetés miatt, mi eléggé tanusítja, milly közvetlen befolyással bir tanító a' gyermeke; 's ha Eisenstock urban bármi tökélyeket látnánk is központosulva, de ez egy hibája mindenestre őt nem igen ajánlja; azonban fenmarad reményünk, miszerint idővel tanító és tanítvány e' részben megsemmisíteni törekvendik a' közzagályt, elégtelenséget. Ez évben 36 fiu, 35 lyányka, öszszesen 71 gyermek, közülök 21, részvényes tag ajánlatára gyakorlá az intézeti iskolát. Alkalmunk volt tehát látni elsőbbséget illy tanítási rendszernek, mellynek symboluma mindeddig a' szemérmes 's önértetet egyiránt aljasító korbács és vesző, melly a' kívül, hogy a' gyermek szellemét szintolly czélszerűtlen, mint igazó, ferde formák által tévutakra tereli, 's a' legjobb esetben is unalmas pedantot nevel: még a' test kifejtését gyakran gátolja. Adja az ég, hogy honunk egyéb városai is átlátva korszerűségét ez intézetnek, azt minélelőbb, minél sürűbben létesítsék; adja az ég, hogy mire e' szerencsésb ivadék, mellynek sorsa legszebb ajándokaul jutott ez intézetek áldását élvezni, a' serdülő korba lép: innen a' mostaniaknál valahára czélszerűbben szerkezett tanodák várják készen! Mi olvasó egyletünket illeti, azok már több év óta állnak. Bár Szombathelynek érdemül róhatni fel ezek, mint a' sokágu mivélődés hatalmas emeltyüinek alapítását; mindazáltal eléggé nem kárhoztathatni azon aristocraticus szellemet, melly itt két pártot alkotta! mintha nem egyesülés 's egyenlőség volna korunk jelszava, 's nem az volna czélja casinóinknak, hogy tehetlenebbek is a' közérő-alkotta élvezetekben könyebben részesüljenek, hogy a' kevésbbé mivéltek surlódás által szegletességeiket elhagyván, kiemeltessenek elfoglaltságukból, melly gyakran a' másik osztály ellenében gyölölössé fajul, hogy közöttük társalgás által egyszersmind nemesb fogalmak, tisztább ismeretek, 's e' vagy ama, többnyire hibás szempontból, félszegen felfogott érdekekben felvilágosítások terjesztessenek. Azonban hála némely jobb kebleknek, kik az egyesülés eszméjét már megpendíték, 's remélljük jövő év kezdetére az ígét tesztetendik. Már tétettek lépések, 's a' dolog csak abban akadt-fel, mert a' nemesi casinó tagjai eddig 8-, amazó 4 pftot fizetve: most előbbiek 6pftot követelnek, utóbbiak csak ötöt ígérnek. Polgári casinónk ugy is pang, 's tagjai száma folyton fogy, minek a' rosszul vetett alapan rejlik oka; czélul inkább anyagi mint szellemi élv tüzetett ki, minek jele, hogy az igen csekély könyvtár, többnyire német fűzetekből álló, egyesek nagylelkűségéből: nem közpénzen alakult öszsze, 's már két év óta a' megrendelt hirlapok kötegén kívül egy könyvvel sem szaporult; eredvénye pedig nem társulás esetében az egylet bizonyos bukta; mert tagjai teke- vagy kártyaasztalt másutt is találnak: de szellemi élvezet, mellyek megszerzésére egyesnek tán tehetségi körét túllépi, csak másokkal rokonultan teremthetnének. Magy. hirlapot csak kettőt járat: a' Jelenkört és Pesti-t; németek közül az Allgemeine-t, pozsonyit és Füllértárt, mi szomorú bizonyítványa annak, hogy a' nemzetiség itt alrendü szerep. Várjuk 's igen ohajtva várjuk a' dolog jobbra fordulását városunk lelkesb a' szepet és jót hő buzgalommal ápolni törekvő polgá-

*) a' dohány kova 's tapló nem illyen e' némi szempontban?) a' szerk.

ritól, mit legszentebb örömmel tudatni azonnal kötelességemnek tartandom. Berekesztésül még egy pár szót felvett tárgyinkon kívül. Klobusiczky Pál e napokban házainknál e' czimü munkára: „Mivelés-szabályok a' gyermekek nevelésire“ előfizetést szedegetett's azt ki ezen könyvet a' legközelebbi könyvkereskedésben meg nem kapná, Pesten Leyrerhez utasítja. Némelyekben nem a' legjobb sejtelmek ébredtek; sokan básthi Básthy-t rettegnek benne; nagyon ohajtanók mind a' közügy tekintetéből, mind más részről a' szerző becsülete iránti kételkedés eltávolítására 's min megnyugtatósunkra azoktól, kik őt kézelebről ismerik, róla valamicskét hallani. — Öszünk meleg időjárattal köszöntö-be, míg végre a' hőség tegnap 's tegnapelőtt magát kidörögve pár jó eső után hidegre változott. Légmérőnk néhány nap előtt a' földrengési ponton is alul mutatott. Gazdáink panaszkodnak a' sok egér 's féreg ellen, mely vetéseiket pusztítja's nem legszebb kilátásuk nyilik a' jövőbe, holott azidén silány terméskárpótlásaulis ohajtható volna. Mindazonát éhségrettegő megyeink közt mi még is szerencsésbé vagyunk; buza, rozs, zab, kukorica, bab, közép termést adott; árpa kevés; hajdina, káposzta st. sok, sőt burgonya ismglehetős mennyiségű; sigy kereskedésünk, mint egész éven-át, csak most is pang, 's miután mindenfelől árszökkenés hallható, nálunk mindedig előbbi lábon áll; mire nagy befolyással van egyszersmind az, mert Stájerország, mely piacunkat leginkább szabályozza, jó természettel kecsekvék. Szüretünk nem nagy jelentőségű városi hegyeinken roszul ütött-ki; azonban vannak vidékek, mint Tótság, Rohoncz, Kőszeg, melyek több és jobb bort adtak a' tavalinál. Zátonyi.

(Légekőző Ivánban.) Soprony megyebeli Iván faluban 's környékén aug. 10-ke éjszakáján olly nagy légekőző esett, millyenre eddigelé a' természettudomány tört. nem emlékezik. Azonban e' ritka's maga nemében egyetlenegy természeti tűneményt is körülményesen külföldi ember közleménye után kell tudatnunk a' közönséggel, mert azon nagy átok ideje, hogy hazánkat, és a' mi hazánkban történik, külföldi könyvekből ismerjük meg, fájdalom! még sem telt ki, és ha a' keleti kényelem következtiben ezután is olly restek leszünk a' nevezesb események közlésire, mint eddig voltunk, talán sohasem is telik. De halljuk a' külföldi beszédét: „Egy magyarországi ur néhány szelencze vasfajú kövecset hozott Bécsbe, mellyből, mint mondá, minthogy az égből hullott, a' vasat ki akarja vonatni 's neje számára keresztet csináltatni. Ezt sokan nem hitték 's én a' dolog megtudása végett sept. 29-ken Czenkre Széchenyi István grófhoz mentem, ki szives volt személyesen a' hely színére elkísérni. Utunkban felkerestük Tatay urat a' lövei lelkész, ki beszélt, hogy midőn aug. 10-ken esti 10 óraker sötétben haza menne, meglepte a' zápor és olly erősen vágott arcára hogy a' fájdalom miatt kénytelen volt magát ruhájába burkolni. E' környéki több tiszt és lelkész hasonlót beszélt. Végre Ivánban Horváth József kukoriczaesőszóhoz vezettek. Ez öreg rokkant katona szinte tanuja volt e' dolognak 's keveset németül is ért, és köv. beszélt: esti 10 óraker csendes idő 's nagy sötétség volt, és hirtelen erős zápor esett; ő magát kunyhójába vonta, de pipáját kin felejté, és midőn érte kinyult, olly erős ütést kapott kezére, hogy alig állhatta. Mivel pedig a' kunyhó előtt fejt nem volt, mint más közönséges jégkor szokott lenni, csudálkozott rajta és kalapját kitolta, hogy néhány szem belé esvén megtudhassa, mi különös jég az. Viszszahuzván a' kalapot a' sötétben megtapogatta, 's érzette hogy az nem ollyan mint a' jég, és azért kalapjában egyúthagyta, hogy másnap reggel megnézhesse. Viradatkor nagy lett csudálkozása, hogy ollyan kő van benne, millyent életében sohasem látott, és mivel különösnek tetszett előtte, Löschner erdőmesterhez vitte. Löschner ur maga is jelen volt, és erősíté a' esősz beszédét, 's zsebéből egy marok ollyan követ huzván ki nekem adta. Ezt és hasonló tényeket összegyűjteni, és hivatalos jegyzőkönyv által hitelesíteni kértem, mit meg is ígértek. Ezután a' káposzta-'s kukoriczaföldre vezettek hol a' növények levele mindenütt ki volt lyuggatva. Innen a' mezőre mentem és az egész el volt borítva illy apró golyócskakkal. Hogy azon állítás igazságát, miszerint ezek az égből hullottak, legkevésbé se lehessen kétségbe vonni, egészen meg akartam felőle bizonyosodni; azért egy helyen, melly fehér agyagu földből áll, 's illy légi golyócskakkal van el borítva, a' földből néhány morzsát eltörtem, és tenyeremben téstávé csináltam, de közte és a' légi golyók közt legkisebb hasonlatra sem találtam 's meg kellett győződnöm, hogy valóban talán néhány □ mérföldön légi köeső volt, melly a' maga nemében eddigelé halatlan tűnemény. Sok millió efféle kövecs hever itt a' mezőn. Többnyire közpzerű göböcs (serét) nagyságuk, 's olly erősek mint a' borsó és bab; de látunk olly kicsinyeket is mint egy gömböstü feje, mint egy mákszem, és még kisebbeket is. Alloványukra nézve minden eddigi légekőtől különbözök, és egy dologhoz értő sem mondaná légikőnek. Igen hasonlitanak azon vasérczhez, melly Bohnerz névalatt ismeretes. Nem igen kemények, úgyhogy az ember újával is elmorzsolhatja. Alakjuk többnyire gömbölyeg, de némelyiké tompaszegletű és szabálytalan. Legtöbbnyire vassavítog (oxydul) vassavító (oxyd) és oxyd-hydrat részül állnak, mellyhez kevés kova- agyagföld és mangán is van vegyülve. A' nagy mennyiségű oxyd-hydrat igen meglepő a' légikő-ismerőre. Ezen légi-kövek hullását nem kísérték olly jelenetek, mint közönségesen szokták, semmi tüzi jelenet nem látszott a' levegőben 's nagy sötétség követte. Az iváni légikövek abban is különböznek a' többiektől, hogy héjuk nincs megpergelve hanem hidegen hullottak le. Az iváni tűnemény „tű világtetek sorát“ nyitja fel szemünk előtt a' világalaktványban, mellyek millár kis golyók szabad csoportjából állnak, mellyek nincsenek szorosan összerakva, hanem egyenkint minde- niki szabado lebeg, 's futását e' világalaktványon keresztül hozzá hasonló társaságában önállólag követi. Egy illy nagy esőponrt-kő felhőfoltot, kicsiny pedig üstökös alakíthat, mi által egy állócsilla gnak minden esetre látszónak kell maradni“ — mint ezt a' közeledési számításul megmutathatni. Épen ezek írása közben érkezik hozzánk uttú Tatay barátunk levele oct. 15-kerül, mellyben ezeket írja: még aug. 18-ról tudósítottam t. Schedel titoknok urat egy természeti ritka tűneményről, t. i. kő-vagy is meteorföle esőről, 's ígértem is, hogy mihe- lyest alkalom leend, Academiánk számára küldendek szép mennyiséget. A' né-

metek megtudván, mindenfelől kérdezősködnek sőt a' hely színére kijöven vizsgáldnak. Illy vizsgáldást tevék tegnap ismét a' es. 's kir. udv. kamra, 's az ásványgyűjteményi őrség bécsi küldöttjeivel dr. Baader Jakab 's Andr. urral, 's majd félmérőnyit szedetvén számára, csak egy óra előtt távoztak el tőlem. Szedettem az Akademiának, úgy szinte a' magyarországi természetvizsgálók egyesületének is szép mennyiséget; mélt. grófunk pedig küldend a' magyar Museumnak mint édesatyja halhatlan művének. A' mit az Akademiának küldendek, a' mellé csatolom a' hiteles bizonyítványt 's olvasható lesz az akad. titoknok urnál, 's reményem a' Jelenkor is örömmel fölveendi. Ugy hiszem, illik, hogy a' magyar is tudja physikai tekintetben is, ha mi történik hazájában. Holnap leend a' mélt. uradalom részéről kikért hitelesen végbeviendő vizsgálat hozzájárulásommal 's azért csak vasárnap vagy hétfőn adhatom fel postára küldeményemet, mit elmulasztani semmi esetre nem fogok, csak fogadják kegyesen. Rajner es. k. főhg 's olaszországi alkirály küldöttje orv. tr. Heller János Flor. is megjelent tegnap 's vele a' hely színére kimenvén majd fél pozs. mérőt szedetünk, 's itt helyben mint chemicus tudományilag megvizsgálá ezen kövecskéket 's E i s e n - o x y d - h y d r a t t a l vegyeseknek találta. Tatay János.

Spanyelország.

(Részletek a' barcelonai mozgalomról. Elegy.) Mindenek előtt megjegyzendő, miszerint a' barcelonai mozgalom épen a' madridi kormány ellen nyilatkozott; ámde a' tulzó párt legfélelmesb fenyegetéseket harsogtatott mind a' carlosiak, mind a' mérsékpártiak ellen 's 380 ember nevét környezteté a' nép közt, kiknek „gyanussága“ népboszut kíván. Oct. 9-iken éjjel egy mérsékpártit az utcán gyilkoltak meg, 's jövő éjre még véresb jelenésektől rettegtek, ámbár nyilt zendüléstől nem igen tarthatni, miután a' lakosság tulnyomó többsége józan gondolkozása, 's a' katonaság is meglehetősen egyetértésben van a' helyhatósággal. Az erősség gyanus parancsnokának letétele 's halálos büntetés kihirdetése minden zendülő ellen legjobb hatást szüle a' lakosság közt. Van Halen főkapitány Zamora ezredet a' várostul eltávolítá, mivel hűségében nem vélt eléggé bízhatni. 9-iken a' lakosság önkéntes kölcsönt ajánlott a' mostani rendkívüli költségek fődözésire, mit a' hatóság azonnal foganatosított. A' mérsékpártiak közt azonban jelenleg némi meghasonlás uralkodik; azok ugyanis, kik eddig alkotványos ellenzésben állottak a' kormánnyal, nyiltan kárhoztatják O' Donnell merényét, 's pártjuk tulzó felével e' miatt öszszeszedültek, minek következtiben ez utóbbiak közt olly nagy remülés kezdte uralkodni, hogy csapatonkint francia hajóra törekedtek menekülni. A' politikai elnök tartományi küldöttség feje, 2 alcalde 's 4 nemzetőr Junta de vigilancia czim alatt egyesültek a' váratlan események elintézésire. Néhány lap igen hevesül támadá meg Lajos Fülöpöt, 's többen kívánják, hogy a' francia határszélek rögtön katonasággal rakassanak meg, 10-ken még folyvást Izabella királyné és Espartero kormányzósága volt a' jelszó. Pavia tábornok a' caldasi fürdőből rögtön eltűnt, 's azon gyanut ébreszté föl, hogy Segarrával egyesülten Felső-Catalonia hegyeiben általános fölkelést szándéka elrendezni. — Madridban a' haditörvényszék 27 zendülőt halálra ítél. A' Pauban állomásozó francia ezred parancsot kapott a' spanyol határszélekhez indulásra. — A' pamplonai erősség oct. 12-iken az álguzást megszünteté, 's mondják, hogy a' város megadá magát a' zendülőknek. — A' guipuscoai tartományi küldöttség nyilatkozványt bocsáta közre, 's a' lakosságot fegyverre szólítá föl. — San Sebastianban folyvást igen nagy véleménykülönbség uralkodik. —

Anglia.

(Ellenborough indiai főkormányzó. Elegy.) Ellenborough lordot indiai főkormányzóvá választák Auckland helyére, melly választással az ellenzési lapok épen nincsenek megeléguelve. — A' porosz udvarhoz követte Burgers I. nevezetett ki. — Oct. 9-iken az új lordmayor szokott fényes lakomával vendéglé meg a' ministerséget. — Wellington hg, mint látszik, Melbourne helyét foglalta el, mert mindig a' királyné körül tartózkodik, ki gyermeki tisztelettel viseltetik iránta. —

(Udvari hírek. Elegy.) London, oct. 13-kan: „A' királyné hirtelen olly roszul érzé magát, hogy minden pillanatban letetegülését várak; de csakhamar ismét annyira javult egészsége, hogy szokott sétakocsizását megteheté. Mihelyt elég erőt érzend, azonnal Buckingham palotába fog visszatérni. — Auckland helyére Graham belminister fog indiai főkormányzóvá kinevezeteni. — Franciaország számára folyvást nagy lóvásárlások történnek. — A' london-brightoni vasuton ismét szerencsétlenség történt, melly több embernek került életébe. — A' statuspapírok rögtön annyira vesztettek becsökben, hogy az egész tőzsérség közt legnagyobb zavar 's rettegés uralkodik. —

Külföldi elegyhír.

Bern és Waadtland Aargau részire nyilatkozott a' kolostorok ügyében. — Bombayben nagyon kárhoztatják Elliot-t Kanton visszaszádaért, mert, úgy mond ha nem volt elég ereje megtartani, úgy nem is kellett volna megtámadni. — Makaoi tudósítások szerint a' kínai ifjuság öszszeállt az angolok ellen és kínai modorban rettentő fenyegetésekkel akarja a' „vörös haju barbárokat, ördögöket“ ijesztetni; de az angol álgutüz előtt minden erejét el fogja vesztetni a' kínai ifjuság tüze, ha még egyszer olly nagy volna is. — Gräfenbergi hír szerint Freywaldau majd egészen megégett. — A' szultán M. Aht drágakövekkel kirakott diszkarddal ajándékozta meg. — Oct. 6-án Konstantinápoly környékén erős földrengés volt. —

Gabonair váltó garasban, Pesten pesti, egybeült pozs. mérőt értve.

			Tisztaltáza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest	oct.	22	190-230	140-160	126-134	94-100	65-72	95-100
Komárom	„	23	126-135	104-108	88-90	65-67	45-47	73-78
Szeged	„	16	125-136	100-105	—	—	55	—
Pécs	oct.	16	95-110	80-85	65-70	—	60	46-52
Baja	oct.	9	93-110	80-87	—	77	—	53
Mosony	„	21	120-166	105-120	85-96	65-72	47-57	70-84
Miskolcz	„	16	116-140	110-113	93-100	63-65	41-42	62-63
Új Beese	„	15	110-130	—	100	—	50-60	50-55